

УДК 658.012.32

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/157-9>**Коптєва Г. М.**кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3082-2094>**Koptieva Hanna**

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ

Автором статті виокремлено складники організаційного забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства. На основі аналізу наукових праць учених-економістів систематизовано фактори, від яких залежить організаційна структура, якісний та кількісний склад служби економічної безпеки. Авторська позиція полягає у розгляді організаційної структури з погляду процесного підходу, що забезпечує адекватне здійснення управлінських впливів на відповідні бізнес-процеси за рахунок розподілу повноважень, відповідальності і наявних ресурсів згідно з цілями підприємства. З урахуванням наукових праць авторів та власних досліджень визначені принципи, на яких повинна базуватися організаційна структура підприємства. Запропонована концептуальна схема формування організаційної структури підприємства. Запропонований розподіл функцій щодо забезпечення економічної безпеки підприємства торгівлі серед уже існуючих підрозділів. Автором побудовано модель взаємодії суб'єктів економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, служба безпеки, організаційна структура, регламенти, власники бізнес-процесів.

ORGANIZATIONAL SUPPORT OF ECONOMIC SECURITY OF BUSINESS PROCESSES OF A TRADE ENTERPRISE

Trade enterprises operate in a complex internal and external environment, where the study of the process of ensuring their economic security is becoming increasingly relevant. Organizational support is to define the organizational structures of existence as the system of economic security of enterprise and the organizational forms in which to manifest the activity of the subjects of security, as well as in the organization of the optimal security given characteristics of the activities of its entities in the structure of the General management. The purpose of the article is to study the structural and organizational aspects of ensuring economic security of business processes of a trade enterprise and develop recommendations for their implementation. The author of the article highlights the components of organizational support of economic security of the enterprise. Based on the analysis of scientific works of scientists-economists, the factors that affect the organizational structure, qualitative and quantitative composition of the economic security service are systematized. The author's position is to consider the organizational structure from the point of view of the process approach. From these positions, the organizational structure is one of the components of economic security, which ensures adequate implementation of management actions on the owners of business processes by allocating authority, responsibility and available resources according to the goals of the enterprise. Taking into account the scientific achievements of the authors and their own research, the principles on which the organizational structure of the enterprise should be based are defined. A conceptual scheme for forming the organizational structure of the enterprise is proposed. The proposed distribution of functions to ensure the economic security of the trade enterprise among existing divisions. The author constructed a model of interaction of subjects of economic security of business processes of a trade enterprise. Theoretical approaches to organizational support of economic security of business processes of the enterprise have been formed that will allow performing well-coordinated joint actions of all subjects of the economic security system.

Keywords: economic security of an enterprise, security service, organizational structure, regulations, business process owners.

JEL Classification: G31, C1.

Постановка проблеми. Організаційне забезпечення є комплексом внутрішніх положень, нормативів і правил, що регламентують забезпечення необхідного рівня безпеки функціонування та розвитку підприємства за рахунок забезпечення системи економічної безпеки необхідними ресурсами, організаційні взаємозв'язки між її елементами та суб'єктами зовнішнього середовища, адаптації системи до зміни умов функціонування з метою підвищення її стійкості та конкурентоспроможності.

Враховуючи специфіку функціонування підприємств торгівлі, організаційне забезпечення повинно передбачати: організацію структурного підрозділу безпеки;

взаємодію із зовнішніми суб'єктами безпеки; ресурсне забезпечення; формування методичного забезпечення; аналіз та оцінку критеріїв та показників; складання документації та розроблення документообігу, що регламентує нормативно-правові аспекти дії суб'єктів безпеки; організацію захисту комерційної таємниці тощо.

Система економічної безпеки підприємства і механізм її забезпечення передбачають вирішення завдань економічної безпеки не лише за рахунок створення внутрішніх суб'єктів економічної безпеки (спеціального підрозділу, або участі та взаємодії всіх відділів і служб підприємства в межах покладених на керівників структурних підрозділів обов'язків із забезпечення

економічної безпеки підприємства), а також і за рахунок зовнішніх суб'єктів, що надають послуги із захисту діяльності підприємства. Отже, виникає потреба у наявності служби безпеки, правової захищеності всіх аспектів діяльності підприємства, організації безпеки персоналу, захищеності комерційних інтересів тощо [3, с. 136].

Актуальність проблеми організаційного забезпечення економічної безпеки підприємства та необхідність подальших досліджень щодо пошуку шляхів її вирішення зумовили вибір теми і мети дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробленню питань щодо організаційного забезпечення економічної безпеки підприємства багато уваги приділяють вітчизняні та зарубіжні вчені: Т.Г. Васильців [1], В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко [2], І.А. Белоусова [4], Р.І. Богданов Є.І., Овчаренко, В.І. Гніденко [5; 7], І.П. Мігус [6], Лаптев С.М., В.Г. Алькема, В.С. Сідак, М.І. Копитко [8], В.П. Мак-Мак [9], О.М. Захаров [10], V. Astakhov, K. Astakhova, S. Demin, Ju. Sayadova, S. Mishchuk, N. Tkacheva [11], В.І. Ярочкин, Я.В. Бузанова [12], С.В. Філіппова, О.С. Дашковський [13], О.Л. Коробчинський [14], А.К. Modenov, М.Р. Vlasov [15] та інші. Віддаючи належне науковій та практичній значущості праць вчених, слід зазначити, що недостатньо дослідженими є питання організаційного забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів на підприємстві торгівлі.

Мета статті. Метою статті є дослідження структурно-організаційних аспектів забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі та розроблення рекомендацій щодо їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Підприємства торгівлі функціонують у складному внутрішньому і зовнішньому середовищі, де все більшої актуальності набуває дослідження процесу забезпечення їхньої економічної безпеки. Здатність підприємства реагувати на потенційні різнохарактерні загрози і небезпеки, підтримувати стабільний рівень своєї діяльності дає змогу забезпечувати власну економічну безпеку та зростання успішної діяльності у майбутньому.

Безпека підприємства торгівлі досягається проведенням єдиної політики в напрямі забезпечення без-

пеки, системою заходів правового, організаційного та технічного характеру, адекватних загрозам майна й інтересам підприємства. Для створення і підтримки необхідного рівня захищеності об'єктів підприємства торгівлі розробляється система правових норм, що регулюють відносини співробітників у сфері безпеки, визначаються основні напрями діяльності в даній області, формуються органи забезпечення безпеки і механізми контролю і нагляду за їхньою діяльністю.

Основними принципами забезпечення безпеки є: законність, дотримання балансу інтересів особистості і підприємства, взаємна відповідальність персоналу і керівництва, взаємодія з державними або недержавними органами (структурами) безпеки.

За проведеними власними дослідженнями необхідність забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі вимагає перегляду у напрямі реорганізації його організаційної структури та/або створення нового відповідного підрозділу.

Організаційне забезпечення полягає у визначенні організаційних структур існування як самої системи економічної безпеки бізнес-процесів на підприємстві, так і організаційних форм, у яких проявлятиметься діяльність суб'єктів безпеки, а також в організації оптимального забезпечення системи безпеки з урахуванням особливостей діяльності її суб'єктів в структурі загального управління підприємством (рис. 1).

На основі аналізу наукових праць учених-економістів [1; 2; 4; 8; 10–13; 15] нами систематизовано фактори, від яких залежить організаційна структура, якісний та кількісний склад служби економічної безпеки (табл. 1).

За даними табл.1 можна дійти висновку, що 66,7% авторів виділяють такі фактори, від яких залежить організаційна структура, якісний та кількісний склад служби економічної безпеки як вид діяльності і рівень конкуренції на вітчизняному та міжнародних ринках, а 55,5% додають ще розмір підприємства. Рівень криміналізації сегменту ринку виділили 44,4% дослідників. Інші критерії є менш популярними серед науковців і вивчаються переважно в контексті більш вузьких досліджень, що між тим жодним чином не заперечує їх важливість.

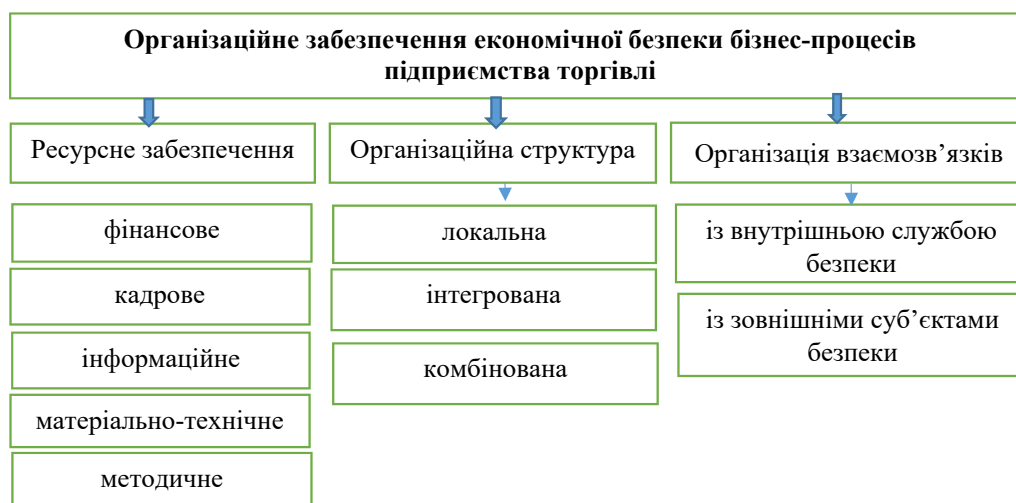

Рис. 1. Складники організаційного забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства

Джерело: складено автором

Таблиця 1

Систематизація факторів, від яких залежить організаційна структура, якісний та кількісний склад служби економічної безпеки

Фактор	Автори (рік)								
	Белюсова І.А. (2010) [4, с. 74–75]	Васильців Т.Г. (2012) [1, с. 138–151]	Ортинський В.Л., Керницький І.С. (2009) [2, с. 116]	Лаптев С.М., Копитко М.І. (2017) [8; с. 92]	Захаров О.М. (2009) [10, с. 2]	Astakhov V. (2016) [11, с. 173]	Ярочкин В.І., Бузанова Я.В. (2007) [12, с. 7–8]	Філіппова С.В. (2012) [13, с. 18]	Modenov A.K., Vlasov M.P. (2018) [15, с. 22]
Розмір підприємства	+	+	+				+	+	
Кількість об'єктів	+								
Чисельність персоналу	+		+						
Вид діяльності	+	+	+	+		+			+
Особливості розміщення структурних підрозділів	+								
Рівень прибутковості	+								
Рівень криміналізації сегменту ринку	+	+			+		+		
Рівень конкуренції на вітчизняному та міжнародних ринках	+	+		+	+		+		+
Рівень корупції	+						+		
Форма власності		+							
Форма господарювання		+	+						
Місце та спосіб реалізації товарів		+							
Обсяги виробництва (реалізації) продукції				+	+				+
Активність інноваційної діяльності				+					
Обсяг конфіденційної інформації				+	+		+		
Фінансові можливості							+	+	
Рівень механізації та автоматизації бізнес-процесів підприємства									+
Кваліфікація та компетентність персоналу									+

Джерело: складено автором за [1; 2; 4; 8; 10–13; 15]

Отже, організаційна структура підприємства спрямована насамперед на встановлення чітких зв'язків між власниками бізнес-процесів підприємства, розподілом повноважень і відповідальності між ними. Організаційна структура, в даному випадку, встановлює чисельність і кваліфікацію підпорядкованих підрозділів підприємства і відображає порядок їхньої взаємодії.

Під час вибору організаційних структур необхідно враховувати умови, в яких існує конкретне підприємство як бюрократична (механістична) й адаптивна (органічна) організаційна структура. Є кілька типів організаційних структур: функціональні, лінійно-функціональні, штабні, дивізіональні, матричні, сітьові, модульні тощо.

Виходячи з цього, формується відповідна організаційно-штатна структура підрозділу, яка може бути організаційно представлена у вигляді департаменту, управління, служби, відділу, сектору або групи [5–7].

Під функціональним підходом до управління розуміється перелік дій, спрямованих на формальне досягнення певних цілей, які є локальними цілями підприємства. Процесний підхід фокусується на результатах діяльності власника бізнес-процесу в межах його повноважень, відповідальності і наявних ресурсів.

На основі проведеного дослідження В.П. Мак-Мак [9, с. 44] визначив, що найбільшого поширення набули лінійна і лінійно-штабна структура. Лінійна структура характеризується чітким єдиним началом – кожен начальник, кожен співробітник підпорядкований тільки одній вищестоящій особі. Лінійна структура характеризується чітким підпорядкуванням працівників, що відповідальні за безпеку, єдиному начальнику. Лінійно-штабна структура являє собою лінійну структуру, доповнену штабним органом (штабом), на який покладаються додаткові функції управління. Така структура створюється зазвичай тоді, коли велика кількість співробітників або їх територіальна роз'єднаність не дозволяють начальнику служби безпеки ефективно управляти.

На думку деяких авторів, недоцільно застосовувати лінійно-функціональний устрій для служби економічної безпеки сучасних вітчизняних підприємств як єдино можливий, тому що він задовольняє вимогам охоронного напряму діяльності служби безпеки, але реалізація захисного напряму потребує адаптивних підходів до формування управлінських структур. Авторами визначено, що служба економічної безпеки підприємства має утворювати внутрішню матричну

структуру шляхом ситуаційного розподілу функціональних повноважень співробітників [7].

Тому важливо розглянути організаційну структуру з погляду процесного підходу. З цих позицій організаційна структура є однією зі складових економічної безпеки, що забезпечує адекватне здійснення управлінських впливів на власників бізнес-процесів за рахунок розподілу повноважень, відповідальності і наявних ресурсів згідно з цілями підприємства.

З урахуванням наукових праць авторів [15] та власних досліджень під час реалізації процесного підходу організаційна структура, на наш погляд, повинна базуватися на таких принципах, як:

- пріоритетність бізнес-процесу (підпроцесу, суб-процесу, операції) над його власником;
- відповідність організаційної структури цілям і стратегії підприємства, тому як кожен бізнес-процес підприємства повинен мати свою стратегію і унікальність (принцип унікальності повноважень і відповідальності);
- єдність торгової, логістичної, управлінської та організаційної структур, що реалізують всі необхідні бізнес-процеси (принцип повного охоплення всіх сфер діяльності);
- інституціоналізація раціонального поєднання в архітектурі підприємства централізації, спеціалізації, кооперації та інтеграції функцій, логістики та управління (принцип раціональності, архітектура підприємства);
- кожному бізнес-процесу продукту чи послуги його ланцюжка доданої вартості повинен відповідати хоча б один бізнес-процес підприємства (принцип здійсненності стратегічної програми);
- кожна операція ланцюжка доданої вартості продукту чи послуги повинна відповідати бізнес-процесу підприємства, і для кожного власника операції повинен бути власник бізнес-процесу (принцип ієрархії побудови бізнес-процесів архітектури підприємства, включаючи структуру управління);

– кожен бізнес-процес підприємства повинен бути інформаційним, (принцип повноти інформаційного забезпечення діяльності підприємства);

– узгодженість бізнес-процесів та управління ними. Формування організаційної структури повинно відбуватися за такими її елементами (рис. 2).

Особливого значення організаційне забезпечення економічної безпеки набуває на підприємствах роздрібних торговельних мереж, що зумовлено великими розмірами підприємств, кількістю об'єктів роздрібною торгівлі, чисельністю персоналу тощо. Усе це ускладнює організаційну побудову системи забезпечення бізнес-процесами підприємств торгівлі, посилюючи важливість кадрового забезпечення економічної безпеки.

Для підприємств торгівлі важливість кадрового планування у забезпеченні економічної безпеки зумовлена високим рівнем втрат від економічних злочинів і залежить від масштабів підприємства.

З погляду деяких авторів [2], безпеку підприємства можуть забезпечувати дві групи суб'єктів:

1) суб'єкти, які займаються цією діяльністю безпосередньо на підприємстві і підпорядковані його керівництву;

2) зовнішні органи та організації, які функціонують самостійно і не підпорядковуються керівництву підприємства, але при цьому їхня діяльність істотно впливає на безпеку підприємства.

Беручи за основу такий підхід, на наш погляд, реалізація заходів щодо забезпечення безпеки бізнес-процесів на торговельному підприємстві можлива кількома шляхами, такими як:

1) створення власної служби безпеки (локальна служба);

2) укладання договорів на забезпечення безпеки з державними та/або недержавними органами, що надають послуги із забезпечення безпеки (інтегрована служба);

Рис. 2. Концептуальна схема формування організаційної структури підприємства торгівлі з урахуванням процесного підходу

Джерело: авторська розробка

3) використання власної служби безпеки спільно з державними та/або недержавними структурами, що надають послуги із забезпечення безпеки (комбінована служба).

Автори дослідження [8, с. 51] вважають неефективним функціонування служби безпеки без залучення зовнішніх суб'єктів, а то й розподіл її функцій між іншими підрозділами підприємства.

На думку О.Л. Коробчинського [14], підприємствам доцільно формувати повноцінну систему економічної безпеки зі власною службою та потужним ресурсним забезпеченням, а представникам малого бізнесу варто залучати спеціалізовані приватні підприємства, тобто сферу безпеки передавати в аутсорсинг, щодо підприємств середніх розмірів, то їм варто залучати зовнішніх експертів у тих сферах, де їм бракує власних ресурсів чи потенціалу.

Погоджуємося з думкою авторів І.П. Мігус, С.М. Лаптева [6, с. 16], які вважають, що під час формування системи економічної безпеки можна як розподілити функції щодо забезпечення економічної безпеки серед вже існуючих структурних підрозділів, так і створити окремий підрозділ – службу економічної безпеки. На їхню думку, структура, чисельність та склад служби економічної безпеки визначаються реальними потребами фірми і ступенем конфіденційності її інформації.

Слушною є думка авторів [11, с. 173], які вважають, що під час організації захисту комерційної таємниці для забезпечення економічної безпеки, майнових та фінансових цінностей директор діє з урахуванням економічної доцільності, а саме:

1. Витрати на забезпечення економічної безпеки, як правило, повинні бути меншими порівняно з можливими економічними збитками.

2. Заплановані заходи економічної безпеки, як правило, сприяють підвищенню економічної ефективності ділової активності.

На думку авторів [13, с. 18], формування системи економічної безпеки та створення її суб'єктів залежать від розмірів підприємства та його можливостей. Як

правило, підприємства малого бізнесу користуються послугами зовнішніх спеціалізованих приватних підприємств (консалтингових, охоронних, детективних, тощо). Підприємства середнього бізнесу можуть користуватися комбінованою системою економічної безпеки, спираючись на можливості і ресурси власних підрозділів безпеки та, в міру необхідності, залучаючи зовнішні організації. Великим підприємствам доцільно створювати повноцінну систему економічної безпеки зі власною службою та потужними ресурсами.

Для великих торговельних підприємств, на наш погляд, можна запропонувати планування окремої служби безпеки з наймом співробітників, залучення стороннього охоронного агентства для забезпечення зовнішньої безпеки (через крадіжки покупців) і делегування частини функцій з безпеки менеджерам (для забезпечення внутрішньої безпеки через крадіжки і помилки персоналу). Комбінований тип організації структури служби безпеки застосовується на великих підприємствах.

Для дрібних підприємств роздрібною торгівлі забезпечення безпеки шляхом створення служби безпеки або за допомоги послуги охоронців можуть бути економічно невиправданими (втрати від крадіжок менше витрат на охорону), тоді функції безпеки повинні бути делеговані штатним працівникам.

Запропонований розподіл функцій щодо забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі серед уже існуючих його підрозділів наведений у табл. 2.

З правового погляду, служба безпеки підприємства створюється наказом керівника підприємства і йому безпосередньо підпорядковується. Її діяльність здійснюється у взаємодії з іншими структурними підрозділами підприємства торгівлі, а внутрішня структура і штат визначаються керівником підприємства залежно від його розміру, форми організації та структури, кількості персоналу та кількості споживачів, завдань із забезпечення безпеки, напрямів і масштабів його комерційної діяльності тощо.

Модель взаємодії суб'єктів економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі зображена на рис. 3.

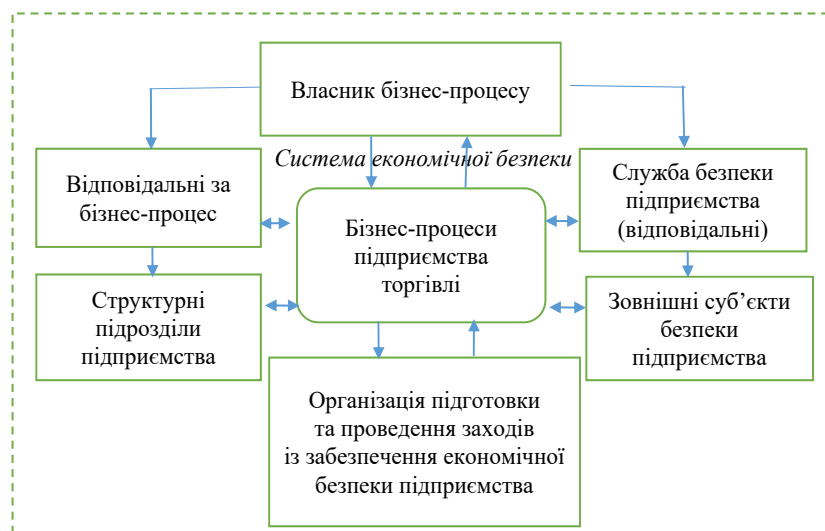

Рис. 3. Модель взаємодії суб'єктів економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі

Джерело: розроблено автором

Таблиця 2

Розподіл функцій щодо забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі серед уже наявних підрозділів

Складові ЕБ	Бізнес-процеси підприємства	Структурний підрозділ
Фінансова	Формування і використання фінансових ресурсів; проведення фінансового аналізу, планування і управління; управління податками; здійснення внутрішнього фінансового контролю і аудиту	Планово-економічний відділ, фінансовий відділ, бухгалтерія
Кадрова	Здійснення кадрового планування, управління наймом, продуктивністю, розвитком персоналу, звільнення	Служба управління персоналом, відділ кадрів
Інформаційна	Забезпечення обміну інформацією; забезпечення доступу до інформації й комунікацій; захист інформації; проведення оцінки якості інформації	Інформаційний відділ, аналітично-інформаційний відділ
Майнова	Проведення поточних ремонтів устаткування, обладнання, транспорту; утримання торговельних і господарських приміщень і споруд	Господарська служба, адміністративно-господарський відділ, планово-економічний відділ, бухгалтерія
Репутаційна	Визначення бізнес-концепції та організаційної стратегії; розробка організаційної структури і взаємозв'язків між організаційних структур; усунення проблем якості / надійності продуктів та послуг; забезпечення якості обслуговування	Комерційний відділ, відділ асортименту та якості товарів, служба управління персоналом
Ринкова	Дослідження ринку та потреб споживачів, вимірювання задоволеності клієнтів; моніторинг змін в очікуваннях ринку або клієнтів	Маркетинговий відділ, відділ збуту, відділ по вивченню кон'юнктури і попиту
Інтерфейсна	Управління відносинами з партнерами (клієнтами, державними органами влади, інвесторами), лояльність клієнтів	Відділ вивчення кон'юнктури
Правова	Виконання нормативів; зниження питомої ваги судових і арбітражних розглядів у загальному числі господарських договорів; зниження кількості штрафних санкцій і пені	Юридичний відділ
Техніко-технологічна	Управління якістю товарів і послуг, формування цінової політики, надання додаткових послуг, забезпечення післяпродажного обслуговування; оброблення гарантій та претензій; захист клієнтів від кібератак, впровадження новітніх технологій, цифровізації	Технічний відділ, господарсько-технічний відділ

Джерело: авторська розробка

Найбільш оптимальна структура служби безпеки визначається після детального аналізу функцій із забезпечення економічної безпеки, які вона повинна виконувати. Це дає змогу уникнути знеособлення у виконанні робіт із забезпечення безпеки, створює умови для злагодженої і планомірної роботи служби безпеки, одержання своєчасної і якісної економічної інформації, потрібної для забезпечення економічної безпеки на підприємстві торгівлі.

Висновки. Проведене дослідження показало, що організаційне забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства має спиратися на ґрунтовний аналіз ризиків і загроз, чітку регламентацію функцій, обов'язків, відповідальності, зв'язків, документообігу, розробку системи відповідних методів та заходів за умов дотримання чинного законодавства та на основі затверджених внутрішніх положень підприємства.

Доведено, що підґрунтям організаційного забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства є його ресурси, організаційна структура та органі-

зація взаємозв'язків. На основі аналізу наукових праць систематизовано фактори, від яких залежить організаційна структура, якісний та кількісний склад служби економічної безпеки. Запропоновано формування організаційної структури з позицій процесного підходу, що забезпечує адекватне здійснення управлінських впливів власниками бізнес-процесів на відповідальних за рахунок розподілу повноважень, відповідальності і наявних ресурсів згідно з цілями підприємства.

З метою посилення практичної значущості розробленої концептуальної моделі формування організаційної структури здійснено розподіл функцій щодо забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі серед уже наявних підрозділів та побудовано модель взаємодії суб'єктів економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі. Сформовані теоретичні підходи щодо організаційного забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства дадуть змогу виконувати добре скоординовані спільні дії всіх суб'єктів системи економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : Монографія / [За ред. Т.Г. Васильціва]. Львів : Ліґа-Прес, 2012. 388 с.
2. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посіб. / [В.Л. Оргинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін.]. Київ : Правова єдність, 2009. 544 с.
3. Коптева Г.М. Економічна безпека як критерій оцінки бізнес-процесів підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. Випуск 2 (113). 2020. С. 133–138. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-2-23>
4. Белоусова І.А. Управлінський облік – інформаційна складова системи економічної безпеки підприємства : [монографія]. Київ : Дорадо. Друк, 2010. 432 с.

5. Богданов Р.І. Удосконалення організаційної структури служби економічної безпеки підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2020. № 1(257). С. 12–17. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2020-257-1-12-17>
6. Мігус І.П., Лаптев С.М. Роль служби економічної безпеки акціонерного товариства у забезпеченні його економічної безпеки. *Економіка та держава*. 2011. № 12. С. 15–17.
7. Овчаренко Є.І., Гніденко В.І., Богданов Р.І. Концепція створення оперативної безпекової групи як ключового структурного елементу служби економічної безпеки підприємства. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. № 4. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/5.pdf
8. *Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств*: монографія / С.М. Лаптев, В.Г. Алькема, В.С. Сідак, М.І. Копитко; за ред. Копитко М.І. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. 508 с.
9. Служба безпеки підприємства : Организационно-управленческий и правовые аспекты деятельности / В.П. Мак-Мак. Москва : Мир безопасности, 1999. 159 с.
10. Захаров О.М. Обеспечение комплексной безопасности предпринимательской деятельности: АСТ, Астрель, ВКТ, 2009. 320 с.
11. Instrumental and Technological Directions to Ensure Economic Security of Enterprise. V. Astakhov, K. Astakhova, S. Demin, Ju. Sayadova, S. Mishchuk, N. Tkacheva. *International Review of Management and Marketing*, 2016, 6(S1) 172–178. Available at: <http://www.econjournals.com> (дата звернення: 01.07.2020).
12. Ярошкин В.И., Бузанова Я.В. Основы безопасности бизнеса и предпринимательства. Москва : Академический Проект: Фонд «Мир», 2005. 208 с.
13. Філіппова С.В., Дашковський О.С. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. 2012. № 2 (3). С. 17–21. URL: <http://www.economics.opu.ua/n3.html> (дата звернення: 01.07.2020).
14. Коробчинський О.Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 4. С. 41–45.
15. Modenov A.K.; Vlasov M.P. Organizational structure and economic security of an enterprise. *Revista ESPACIOS*. Vol. 39, 2018. p. 22.

References:

1. Vasylytsya T.H. (2012) *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia* [Financial and economic security of Ukrainian enterprises: strategy and enforcement mechanisms: monograph]. Lviv: Liha-Pres, 388 s. (in Ukrainian).
2. Ortyns'kyj V.L., Kernys'kyj I.S. and Zhyvko Z.B. (2009) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstv, orhanizatsij ta ustanov* [Economic security of enterprises, organizations and institutions]. Kyiv: Pravova iednist'. (in Ukrainian)
3. Koptieva H.M. (2020) Ekonomichna bezpeka yak kryterii otsinky biznes-protseviv pidpriemstva [Economic security as a criterion for evaluating business processes of an enterprise] *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, vol. 2(113), pp. 133–138. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-2-23>
4. Belousova I.A. (2010) Management accounting – information component of a system of economic security of the enterprise: [monograph] / I.A. Belousova. Kyiv: Dorado. Druk, 432 p.
5. Bogdanov R. (2010) Udoskonalennia orhanizatsiinoi struktury sluzhby ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Improvement of Organizational Structure of Service of Economic Security of the Enterprise]. *Visnyk Skhidnoukrajinskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, no. 1(257), pp. 12–17. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2020-257-1-12-17>.
6. Mihus I.P., Laptiev S.M. (2011) Rol sluzhby ekonomichnoi bezpeky aktsionernoho tovarystva u zabezpechenni yoho ekonomichnoi bezpeky [The role of the economic security service of a joint stock company in ensuring its economic security]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 12, pp. 15–17.
7. Ovcharenko Ie., Hnidenko V., Bogdanov R. (2020) Kontseptsiiia stvorennia operatyvnoi bezpekovoї hrupy yak kliuchovoho strukturnoho elementu sluzhby ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [The concept of creation of task force on security as key structural element of service of economic security of the enterprise]. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Efektivna ekonomika»*, no. 4. Available at: [economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/5.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/5.pdf)
8. Laptiev S.M., Alkema V.H., Sidak V.S., Kopytko M.I. (2017) *Kompleksne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv: monohrafiia* [Comprehensive provision of economic security of enterprises] / za red. Kopytko M.I. Kyiv: VNZ «Universytet ekonomiky ta prava «KROK», 508p. (in Ukrainian).
9. Mak-Mak V.P. (1999) *Sluzhba bezopasnosti predpriyatiya : Organizacionno-upravlencheskij i pravovye aspekty deyatel'nosti* [Enterprise security service : Organizational, managerial and legal aspects of its activities]. Moskva: Mir bezopasnosti, 159 p.
10. Zaharov O.M. (2009) *Obespechenie kompleksnoj bezopasnosti predprinimatel'skoj deyatel'nosti* [Provision of complex safety of business activities] AST, Astrel', VKT, 320 p.
11. Astakhov V., Astakhova K., Demin S., Sayadova Ju., Mishchuk S., Tkacheva N. (2016) *Instrumental and Technological Directions to Ensure Economic Security of Enterprise*. *International Review of Management and Marketing*, vol. 6(S1), pp. 172–178. Available at: <http://www.econjournals.com> (accessed 01.07.2020)
12. Yarochnik V.I., Buzanova Ya.V. (2005) *Osnovy bezopasnosti biznesa i predprinimatel'stva* [Fundamentals of business and enterprise security]. Moskva : Akademicheskij Proekt: Fond «Mir», 208 s. (in Russian)
13. Filyppova S.V., Dashkovs'kyj O.S. (2012) Systema formuvannia i zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [The system of formation and maintenance of economic safety of the enterprise]. *Ekonomika: realii chasu*, vol. 2(3), pp. 17–21. Available at: <http://www.economics.opu.ua/n3.html> (accessed 01.07.2020)
14. Korobchynskiy O.L. (2009) Metodyka formuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Methods of forming the system of economic security of the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 4, pp. 41–45.
15. Modenov A.K., Vlasov M.P. (2018) *Organizational structure and economic security of an enterprise*. *Revista ESPACIOS*, vol. 39, p. 22.